

Y. Vettenburg, L. Walgrave, J. Van Kerckvoorde
Jeugdwerkloosheid, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid, IURCS,
Nr. 8, Antwerpen, Kluwer, 1984, 324 p.

Het betreft hier een onderzoek dat antwoord verschaft op een vraag die velen, met en zonder bestuurlijke verantwoordelijkheden, zich stellen.

Naast een rijk gevuld literatuuroverzicht wordt tevens aan de hand van empirisch onderzoek aangetoond dat enerzijds totaal verschillende wetenschappelijke conclusies betreffende deze problematiek op de markt worden gegooid, en er anderzijds geen relatie blijkt te bestaan tussen werkloosheid bij jongeren en delinquenten, noch tussen jeugdwerkloosheid en discriminatie bij politie en gerechtelijke selectie.

De auteurs besluiten wel tot een relatie tussen grote maatschappelijke kwetsbaarheid (o.m. schoolervaringen) en jeugddelinquentie. Dit roept wel de vraag op of de problematiek niet ruimer had moeten gesteld worden, namelijk het zoeken naar een al of niet bestaande relatie tussen economische crisis en jeugddelinquentie. Hierbij kan, misschien ten onrechte, vermoed worden dat maatschappelijke kwetsbaarheid sterker is in minder gunstige tijden.

Vermoedelijk zal de thesis betreffende deze maatschappelijke kwetsbaarheid uitgroeien tot een theorie, zoals trouwens aangegeven door de auteurs, maar minstens zal zij de klassieke sociale en criminologische theorievorming beïnvloeden.

Dit onderzoek is zeer zeker van aard om, en dit op het gepaste moment, in te spelen op een latente behoefte naar wetenschappelijke informatie i.v.m. de relatie jeugddelinquentie en jeugdwerkloosheid.

W. Bruggeman

P. Peeters, Minderjarigen en hun recht op vrijheid en op toegang tot de rechter,
Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1984, XVII + 157 blz.

De rechtspositie van jongeren staat de laatste tijd meer en meer in de belangstelling. Ook vanuit juridische hoek wordt sinds kort een bijdrage aan deze discussie geleverd. Het besproken boek is hiervan een illustratie. De auteur analyseert in een eerste deel in welke mate het Europese Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (E.V.R.M.) het recht op toegang tot de rechter, een onderdeel van het recht op een behoorlijke rechtsbedeling, voor minderjarigen garandeert. Hij onderzoekt in hoeverre de huidige wetgeving en praktijk met dit recht in overeenstemming zijn. In een tweede deel wordt onderzocht in hoeverre de jeugdbeschermingsprocedures en vrijheidsberovende maatregelen die op grond van deze procedures ten aanzien van minderjarigen worden genomen in overeenstemming zijn met het recht op persoonlijke vrijheid dat eveneens in het E.V.R.M. is opgenomen.

In het eerste deel wordt vooreerst beschreven wat het recht op toegang tot de rechter juist inhoudt en welke beperkingen erop toelaatbaar zijn. Volgens de rechtspraak van de Europese Commissie en het Europese Hof voor de Rechten van de Mens zijn wettelijke beperkingen op dit recht mogelijk wanneer ze een behoorlijke rechtsbedeling dienen. Zo kunnen er specifieke regels gelden ten aanzien van personen die zich in een bijzondere situatie bevinden, zonder minderjarigen. Deze beperkingen mogen echter de substantie van het recht zelf niet aantasten. Na deze algemene beschouwingen volgen twee hoofdstukken over de (betrekkelijke) handelingsonbekwaamheid van minderjarigen en over de juridische organisatie ervan. Deze twee hoofdstukken brengen niet zo veel nieuws, maar de materie wordt er wel bevattelijk en helder uiteengezet.

De rest van het eerste deel van het boek is gewijd aan de partij- en proces(on)bekwaamheid van minderjarigen. De auteur gaat na welke vereisten het Europese Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens hieromtrent stelt en komt tot de volgende conclusies:

1. Wanneer de minderjarige materieel handelingsbekwaam is (zoals vanaf bepaalde leeftijden in het arbeids- en sociale zekerheidsrecht), is hij ook procesbekwaam. Wanneer men hem bekwaam acht om in een bepaalde rechtssfeer op te treden, moet men hem tevens procesbekwaam achten in die rechtssfeer.

2. Wanneer vertegenwoordiging moet worden uitgesloten omwille van het persoonlijke karakter van een rechtshandeling, moet ook de procesbekwaamheid worden erkend. De eis van vertegenwoordiging in het proces zou de persoonlijke uitoefening van die rechten immers lamleggen.

3. Procesbekwaamheid kan ook worden afgeleid uit de doelgebondenheid van de handelingsonbekwaamheid. Deze heeft de bescherming van de minderjarige tot doel. Wanneer de vertegenwoordigingseis de toegang tot de rechter en daardoor de verdediging van de belangen van de minderjarige in het gedrang brengt, moet van een strikte toepassing van de vertegenwoordigingseis afgezien worden.

4. Procesbekwaamheid dient volgens de auteur ook te worden verleend voor alle verrichtingen die de minderjarige, ondanks zijn principiële handelingsonbekwaamheid persoonlijk en zelfstandig verricht en die slechts nietig zijn i.g.v. benadering. Het recht op toegang tot de rechter zou immers in het gedrang komen wanneer de wettelijke vertegenwoordiger hieromtrent weigert in rechte op te treden.

Tot slot van het eerste deel constateert de auteur dat de minderjarige in het huidige systeem op geen enkele wijze de rechtmatigheid van de ouderlijke gezagsuitoefening door de rechter kan laten toetsen. In burgerrechtelijke zaken heeft de minderjarige op geen enkele wijze toegang tot de jeugdrechtbank, zelfs niet in geschillen die op een directe wijze de ouderlijke gezagsuitoefening betreffen.

In een tweede deel worden de jeugdbeschermingsmaatregelen getoetst aan het recht op vrijheid en veiligheid dat vervat ligt in artikel 5 van het E.V.R.M. Vooreerst worden een aantal algemene beschouwingen gegeven over het toepassingsveld van dit artikel en over de problematiek van de afgrenzing tussen de verschillende onderdelen ervan.

Daarna poogt de auteur de normatieve vereisten van artikel 5 E.V.R.M. te

verduidelijken t.a.v. de vrijheidsberovende jeugdbeschermingsmaatregelen, waarbij in een afzonderlijk hoofdstuk aandacht wordt besteed aan het onderdeel d) van paragraaf 1 van artikel 5 E.V.R.M. (vrijheidsberoving langs wettelijke weg is toelaatbaar 'in het geval van rechtmatige gevangenhouding van een minderjarige met het doel in te grijpen in zijn opvoeding of in het geval van zijn rechtmatige gevangenhouding ten einde hem voor het bevoegde gezag te leiden').

In het licht van dit onderzoek komen de voorlopige plaatsing van een minderjarige in een huis van bewaring (art. 53 W.Jb.) en de ter beschikkingstelling van de regering (art. 39-41 W.Jb.) als problematisch over. Ook de procedure van voorlopige maatregelen vertoont bepaalde problematische aspecten. Men zal bij voorlopige plaatsing in een arresthuis moeilijk kunnen aantonen dat dit gebeurt in functie van opvoedingsdoeleinden. De feitelijke onmogelijkheid een particulier of instelling te vinden die de minderjarige kan opnemen (en de interpretatie die men hieraan geeft in de rechtspraak) staat los van de minderjarige, zijn concrete levenssituatie en zijn opvoedingsnoden.

De terbeschikkingstelling van de regering, waarvan de uitvoering in handen ligt van de Minister van Justitie, is in strijd met het Verdrag omdat de minderjarige de rechtmatigheid van de vrijheidsberoving niet door de rechter kan laten onderzoeken.

De procedure die wordt voorzien voor het nemen van voorlopige vrijheidsbenemende bewaringsmaatregelen biedt niet de door het Europese Verdrag geëiste waarborgen. De jeugdrechter treedt hier alleen in zijn kabinet op zonder dat er sprake is van een tegensprekelijk debat. Deze procedure lijkt, gezien de aard van de vrijheidsberoving, onvoldoende waarborgen te bieden.

Tevens rijst de vraag of differentiële behandeling van minderjarige delinquenten op procedurevlak te verzoenen is met het in artikel 14 E.V.R.M. neergelegde gelijkheidsbeginsel. Voor volwassenen zijn er veel breder uitgebouwde procedurewaarborgen dan voor minderjarigen. De auteur stelt de vraag of dit onderscheid wel steunt op een objectieve en redelijke rechtvaardiging.

Zoals uit de voorgaande inhoudelijke analyse moge blijken, opent het boek heel wat nieuwe gezichtspunten. Hoewel sommige passages geen erg gemakkelijke lectuur zijn, zeker niet voor niet-juristen, wordt de moeite die men ervoor doet ruimschoots beloond. Soms wordt er o.i. wel te weinig aandacht besteed aan de toepassing van de algemene beginselen op het concrete onderwerp van het boek. Op sommige plaatsen wordt er eerst een grondige algemene analyse gemaakt van de betrokken verdragsbepaling zelf, maar de toetsing van de positie van de minderjarige voor de (jeugd)rechter aan deze bepaling kan meer in de verf worden gezet, kan explicieter gebeuren (b.v. p. 141, p. 149 bovenaan, p. 154).

Dit alles doet geen afbreuk aan het grote belang van het werk. Op het voor juristen nog onontgonnen terrein van de jeugdbescherming stelt de auteur een aantal vanzelfsprekendheden in vraag, en dit vertrekkend van verdragsbepalingen die directe werking in het interne recht hebben. Door enkel maar gebruik te maken van de mogelijkheden die het bestaande recht biedt, kan de rechtspositie van de minderjarige reeds heel wat verbeterd worden. Het is de verdienste van de auteur hierop te hebben gewezen. Het debat over de rechtspositie van de minderjarige, dat tot voor kort in zeer algemene termen werd gevoerd, heeft

nood aan een juridische vertaling. Dit is een noodzakelijke maar evenwel geen voldoende voorwaarde opdat nieuwe ideeën meer impact zouden kunnen krijgen op beleidsniveau.

Het boek zet ook aan tot een verdere reflectie over het impact van het Europese Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens op de jeugdbescherming. De laatste tijd wordt in zekere beleidskringen benadrukt dat de maatregelen t.a.v. jeugdige delinquenten van strafrechtelijke aard zijn (Vanderpoorten, H., Nota van de Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Institutionele Hervormingen, *Parl. St.*, Kamer, 1979-80, nr. 627/10, 66; Voorontwerp betreffende de jeugdbescherming, Memorie van Toelichting, 9-11). Mocht deze stelling worden aanvaard, dan moet men ook aannemen dat *alle* bepalingen van het E.V.R.M. betreffende strafrechtelijke procedures van toepassing zijn op de procedure die wordt gevolgd t.a.v. minderjarige delinquenten. Essentiële onderdelen van de huidige procedure zouden dan in strijd zijn met het E.V.R.M. Wanneer men minderjarige delinquenten dan toch strafrechtelijk wil bejegenen, dient men de hele procedure in overeenstemming te brengen met het Verdrag.

Na dit doordenkertje kunnen we tot slot de lezing van het besproken boek aanbevelen. Het voegt een nieuw element toe aan de discussie omtrent de jeugdbescherming en de rechtspositie van de minderjarige. Het valt alleen maar te betreuren dat de overdreven prijs vele potentiële lezers zal afschrikken.

J. Smets

Mensenrechten in België. Een Verkenning, Liga voor Mensenrechten, 1984, 213 blz. (Deze uitgave is verkrijgbaar op het algemeen secretariaat van de Liga voor Mensenrechten, Universiteitstraat 8 te Gent - 250 fr. + verzendingskosten).

Gedurende de maand februari 1984 richtte de afdeling Vlaams-Brabant van de Liga voor Mensenrechten een reeks van vijf 'debatavonden' in over wat de Liga beschouwt als belangrijke probleemgroepen en probleemsituaties inzake het eerbiedigen van mensenrechten in België. Dit boek is de neerslag van deze avonden. Niet alleen de, soms lichtelijk herwerkte, teksten van de sprekers, maar ook de interventies en vragen uit de zaal werden quasi letterlijk opgenomen.

Vijf thematieken kwamen aan bod: vreemdelingen, anti-discriminatie, privacy, gevangeniswezen en herdefiniëring mensenrechten. Telkens wordt ook het, min of meer uitgewerkte, standpunt van de Liga zelf weergegeven.

De ondertitel van deze uitgave - een verkenning - is goed gekozen. Het betreft hier geen streng wetenschappelijke analyse van de onderzochte problemen, maar toch krijgt de lezer, in een vlot leesbare tekst, een goed overzicht van een aantal belangrijke actuele aandachtspunten op het domein van de mensenrechten in België. Dit boek kan de functie van oogopener vervullen.

De gehanteerde formules, publikatie van uitspraken tijdens debatten, houdt natuurlijk steeds het risico in van een gebrek aan nuancering. Men ontkomt ook hier niet aan de indruk dat er geen sprake is van echte 'debatten'; daarvoor waren de standpunten meestal te gelijkgezind. Dit heeft uiteraard ook te maken met de